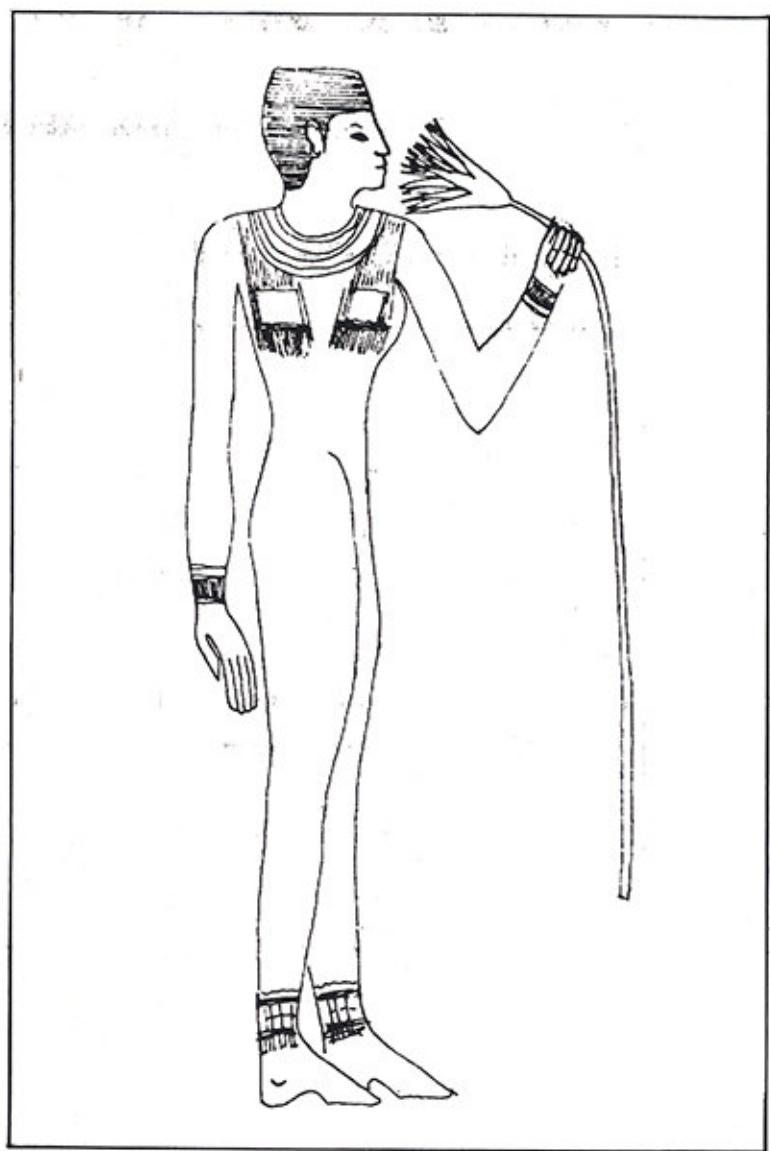

LJEKOVITO BILJE SJEVERNE DALMACIJE

PRIRODOSLOVNI ODJEL NARODNOG
MUZEJA ZADAR
STUDENI, PROSINAC 1990.

RODNI MUZEJ - ZADAR

Odjel DOKUMENTACIJE

Br. B-174

Ljekovito bilje sjeverne Dalmacije

Višestruki su ciljevi ove izložbe. Posjetiocima će biti skrenuta pozornost na najznačajnije vrste ovdašnjih ljekovitih biljaka, na njihove ljekovite dijelove, tzv. droge, na tvari od kojih potiče ljekovitost, na pravilno i pravovremeno prikupljanje tih biljaka, na mogućnost primjene pripravaka za dopunsku terapiju kod liječenja nekih oboljenja kao i na problematiku ugroženosti i zaštite tih biljaka.

Veliki doprinos razvoju znanosti o ljekovitom bilju dali su Kinezi, Hindusi, Egipćani, Feničani, Grci i Rimljani. Od značajnijih pojedinih treba spomenuti Hipokrata, Teofrasta, Karla Velikog, Matiolia, Linea, Knajpa, a od naših dr. Tucakova.

Nažalost, najstarija literatura vrlo je malo sačuvana jer su se zabilješke o ljekovitom bilju nalazile u aleksandrijskoj biblioteci među 700.000 pisanih smotaka koji su izgorjeli u 47 godini pr.n.e. prilikom razaranja te najveće biblioteke staroga vijeka. Također je u 4. stoljeću pr.n.e. izgorjela i tzv. mala aleksandrijska biblioteka.

Dalmacija je svojim specifičnostima privlačila mnoge botaničare. Posjetio ju je u 19. st. mletački patricij Antun Musa Brasavola. Nekoliko godina nakon njega došao je Alojzije Anguillare, koga je zbog njegovih zasluga kasnije iznimno cijenio naš najveći botaničar 19. st. Robert Visiani. Visiani je obilazeći Dalmaciju najviše skupljao biljke oko Nina i na otoku Vrgadi. U svojoj knjizi »Ogled dalmatinskog bilja« navodi rodove i vrste biljaka koje je ovdje pronašao. Među pronađenim biljkama na spomenutim lokalitetima neke su sa ljekovitim svojstvima. Na popisu su samonikle vrste i neke uzgajane vrste. U svojoj knjizi Visiani navodi popis biljaka koje je u Dalmaciji skupio Jozef Host. O značenju dalmatinskog ljekovitog bilja govori i njegova zastupljenost u receptima za spravljanje mješavina za liječenje nekih bolesti, kao i prisutnost u ljekarnama širom naše zemlje. U radovima naših vodećih fitofarmaceuta među lokalnim nazivima pojedinih ljekovitih biljaka ponajčešće su nazivi biljaka iz Dalmacije.

Treba istaći da je neophodna veća društvena briga o racionalnosti eksploatacije i o uzrocima čije su posljedice katastrofalne. Budućnost našeg ljekovitog bilja leži u selekciji i plantažnom gajenju.

Kalendar branja ljekovitih biljaka

mjesec

droga

III.	korijen vodopije
IV. i V.	izdanak šparoge, sok mlječičke, list masline i ružmarina, cvijet gloga
V. i VI.	cvijet lavande, list kupine i kadulje
VI. i VII.	bijeli luk, mana jasena
VII. i VIII.	cvijet smilja
VIII. i IX.	rizom perunike, sjeme badema
IX. i X.	maginja planike, plod kleke i gloginje, rizom šparoge
VI. do X.	plod smokve
XI.	plod masline

NAPOMENA: biljke se moraju brati po suhom vremenu, sušiti u hladu na pro-puhu, a nikako ih ne treba izlagati suncu.

Salvia officinalis — kadulja

Droge, aktivne ljekovite tvari, pripravci

Droga je ljekoviti dio biljke, a to može biti pupoljak, izdanak, cvijet, list, kora, sok, korijen, rizom, sjeme ili poneka cijela biljka.

Aktivne ljekovite tvari jesu alkaloidi (oko 500 vrsta), glikozidi ili heterozidi, saponini, tanini, eterska ulja, sluzi, antibakterijski sastojci ili fitoncidi.

Pripravci su uvarak, biljni sok, tinktura, prašak, oblog, kolirij, kataplazma, losion, kupelj, naljev itd.

NAPOMENA: U biljci je glavna jedna aktivna ljekovita tvar i o tome moramo voditi računa prilikom sastavljanja pripravaka. Ne smijemo suprotstaviti tvar jedne biljke tvari druge biljke. Npr. lipov i bazgin cvijet izazivaju jako znojenje, dok kadulja djeluje suprotno.

Prunus amygdalus — badem

Hemoroidi

10 g lista kadulje i po 30 g cvijeta divljeg kestena i hajdučice
— 3 žlice mješavine prelići s 0,5 l vode, držati 4 sata, kuhati 5 minuta, ohladiti, procijediti, natapati gazu i stavljati oblog.

Gnoreja

po 25 g kleke, šipka i korijena zečjeg trna
— mješavinu potopiti u 1 l hladne vode, ostaviti preko noći i kuhati 2 minute, ohladiti, procijediti i piti nezaslađeno 3 dana po dan stanke.

Kamen u žući

po 40 g korijena vodopije i maslačka i 20 g nane
— 3 žlice mješavine potpariti s 0,5 uzavrele vode, poklopiti da stoji 2 sata i pije se na 2 sata po žlica.

Euphorbia dendroides — mješćika

Krvni tlak — visok

po 25 g cvijeta gloga, bijelog luka i imele

— 2 žlice mješavine potpariti s 300 ml uzavrele vode, poklopi se i poslije 2 sata cijedi i pije u toku dana.

Protiv znojenja

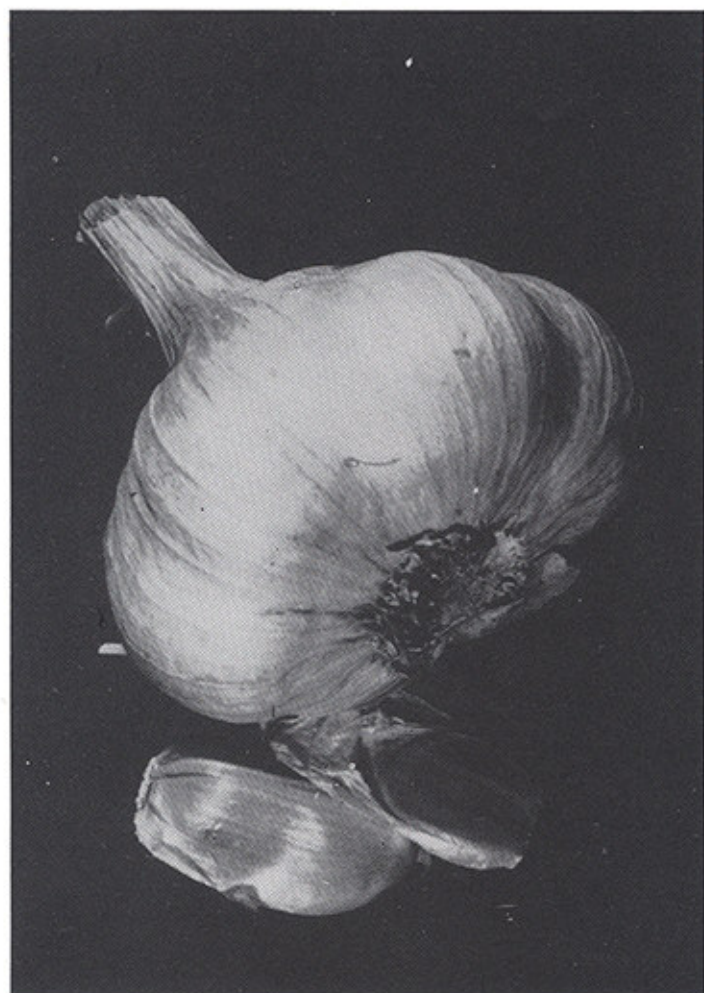
2 žlice kadulje i 1 žlica lista miloduha.

— mješavinu potpariti sa 200 ml ključale vode, poklopi se, ohladi, procjedi, zaslati medom i pije pred spavanje.

Psorijaza

1 l maslinovog ulja i 100 g pupoljka bijele vrbe

— 100 g isjeckanih pupoljaka bijele vrbe drži se u 1 l maslinovog ulja i stavljaju se oblozi od toga na bijelom platnu.

Allium sativum — češnjak

Upala ždrijela

jednake dijelove: kadulje, podbjela, crnoga i bijelog sljeza, šumske jagode
— 2 žlice mješavine potpariti s 200 ml uzavrele vode, procijedi se i time se ispiraju usta.

Šećerna bolest

po 30 g korijena vodopije i bijelog luka i po 10 g maslačka i nane
— po 3 žlice mješavine prelići s 0,5 l hladne vode, držati cijelu noć, sutra kuhati 5 minuta, ohladiti, procijediti i piti u toku dana.

Spolne bolesti — ženske

po 40 g kadulje i hajdučice i 10 g lista koprive
— po 4 žlice mješavine potpariti s 1 l uzavrele vode i ispirati kod upala.

Lavandula officinalis — lavanda

KATALOG

Literatura:

1. Visiani R 1978 Ogljed dalmatinskog bilja, Čakavski sabor, Split
Domac R 1950 Flora. JAZU, Zagreb
Tucakov J. 1984 Lečenje biljem. Izdavačka radna organizacija »Rad«, Beograd
Willfort R 1978 Ljekovito bilje i njegova upotreba. Izdavačko knjižarsko poduzeće
»Mladost«, Zagreb

- Messeque M 1989 Moj herbar zdravlja. »Otokar Keršovani«, Opatija
Horvatić S 1954 Ilustrirani bilinar. Školska knjiga, Zagreb
Badovinac Z 1974 Prirodne znamenitosti Hrvatske. Školska knjiga, Zagreb
2. Legende (1—7)

Fotografije

3. Shin-nong
4. Hipokrat (460-377. pr.n.e.)
5. Teofrast iz Erezosa (370-285. pr.n.e.)
6. Galen (131-200)
7. Karlo Veliki (742-814)
8. Pierandrea Mattioli (1501-1577)
9. Karl von Linné (1707-1778.)
10. Robert Visiani (1800-1878.)
11. *Salvia officinalis* — kadulja
12. *Salvia pratensis* — kadulja livadska
13. *Rosmarinus officinalis* — ruzmarin
14. *Crataegus monagine* — bijeli glog
15. *Thymus serpyllum* — majčina dušica
16. *Plantago maior* — bokvica
17. *Asparagus acutifolius* — šparoga
18. *Tussilago farfara* — podbjel
19. *Sambucus nigra* — bazga
20. *Lavandula officinalis* — lavanda
21. *Laurus nobilis* — lovor
22. *Euphorbia amygdaloides* — mlječika
23. *Juniperus communis* — kleka
24. *Fraxinus ornus* — crni jasen
25. *Arbutus unedo* — planika
26. *Inula candida* — oman
27. *Olea europea* — maslina
28. *Ficus carica* — smokva
29. *Helichrysus italicus* — smilje
30. *Allium sativum* — bijeli luk
31. *Prunus amygdalus* — badem
32. *Euphorbia dendroides* — mlječika
33. Predmeti, ambalaža i pripravci

Obrada teme, postava izložbe i katalog

VLADIMIR JACODIĆ

Fotografije

ANTUN TRAVIRKA

Lektor

JULIJE DEROSI

Izdavač

NARODNI MUZEJ ZADAR

Naklada

300 KOMADA

Tisak

»ZADARSKA TISKARA« Zadar, 1990.

